

SÖZÜN ÇİÇƏK-ÇİÇƏK ADLARI

ZAUR USTACIN ŞEİRLƏRİNDƏ UŞAQ OBRAZLARI

"Sətirlərdə uşaq obrazları" bölümü ("Gülüzənin şeirləri" kitabından) tədqiqat müstəvisində

Ayatxan ZİYAD
(İSGƏNDƏROV),
Azərbaycan Yazıçılar və
Jurnalistlər birliklərinin üzvü,
yazıçı-jurnalist, tədqiqatçı.

(Əvvəli ötən sayımızda)

Təqdim olunan şeirin mövzusunda uyğun sualların tərtib edilməsi məktəblinin dünyagörüşünün genişlənməsinə diqqət çəkən vacib cəhətlərdən biridir. Məqamı ikən xatırlamaq yerinə düşər ki, XX əsri 60-70-ci illərində ümumtəhsil məktəblərində əlavə məşğələ saatları təşkil olunardı ki, bu proqram çərçivəsində məktəblilər əlavə biliklərə yiyələnmək imkanı əldə edərdilər. "Ülkər" adlandırılan şeirdə bu anlayışı şeir mövzusu seçməklə müəllifin nəyə işarə etdiyi, Ülkər və Günəş adlarının haradan götürüldüyü, "Jalə, Damla, Şəbnəm və Yağmur" şeirində "mat qoymaq nə deməkdir" sorğusunun qoyulması, "Hümmət"dən bəhs edən şeirdə "hümmət" istilahnın hansı mənə daşdığı, Azərbaycanda hansı zaman kəsiyində "Hümmət" adında təşkilat olduğu və bu təşkilatın hansı məqsədlərə xidmət göstərdiyi (və s.) şagirdin əlavə bilgi əldə etməsinə, nəticə etibarını ilə dünyagörüşünü genişləndirməyə yönəlmiş imkanlardır: "Hümmətin beş yaşı var, Hazırca-vab uşaqdır. Həvəsi var yazmağa, Oxumaqda qoçaqdır". Şeirin sonunda məktəbliyə "Hümmət" kəlməsinə uyurlığı yetən suallar ünvanlanıb. Bu sualların cavablandırılması sayəsində şagird öyrənir ki, "Hümmət" sözü "cəhd", "səy", "qeyrət", "əl-ələ verib çalışmaq", "təşəbbüs" mənalarını verir. "Hümmət etmək" kömək etmək, yardım etmək, əlindən tutmaq anlamlarında işlənir. "Hümmət" sözü vasitəsilə şagird başqa informasiya da əldə etmək imkanı qazanır. Məlum olur ki, 1904-cü ildə Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və onun dostları tərəfindən "Hümmət" Sosial-Demokrat Müsəlman Təşkilatı yaradılıb. Təşkilatın rəhbəri əvvəlcə M.Ə.Rəsulzadə olub, sonra Nəriman Nərimanov. Bundan əlavə, təşkilatın "Hümmət" adında qəzeti də çıxıb. İlk nömrəsi 1904-cü ilin oktyabrında nəşr olunub. Qəzetin cəmi 6 nömrəsi işıq üzü görüb. Qəzet 1905-ci ilin fevralında bağlandı...

Ədəbiyyatşünasların ümumi qənaətinə görə, qafiyə şeirin gözəlliyini artıran, poetik nümunəyə musiqilik, oynaqlıq, rəvnaqlıq gətirən vasitə, Rafiq Yusifofluya görə, hər hansı fikri ifadə edən misraların bədii, emosional təsirini artıran, poetik əsəri zənginləşdi-

ron bədii ünsürdür. "Qafiyə şeirin məzmununun açılmasını, bədii-məntiqi və obrazlılığın güclənməsini şərtləndirir" [2. s.222]. Bu məzmununda "Ağıllı Gülər" şeirində "sərçəcik", "cik-cik" təkrar səsləri diqqət çəkir. Müəllif "sərçəcik" (4 dəfə) və "cik-cik" (4 dəfə) epiforalarından istifadə etməklə şeiri emosional telofüz axarına salmış, təkrar yox, təkrir sayəsində yaranan ritm, intonasiya və bunların ahəngindən formalaşan ümumi ahəng təqdim olunan əsərə poetiklik bəxş etmiş, oxucunun (burada məktəblinin) yaddaşına asanlıqla "yazılmasına" yardımı olmuşdur: "Bizim balaca Gülər, Həm ağlayar, həm gülər. Günlərin bir günündə, Soyuq qış səhərində, Gülər çölə çıxanda, Əl-üzünü yuyanda Gördü kiçik sərçəcik. Sərçə edirdi "cik-cik". Gördü üşüyür sərçə, Bayırda qalıb təkə. Gülər istədi getsin, Gedib çörək gətirsin. Elə bu an sərçəcik,

Yenə elədi: "Cik-cik". Gülər tez evə qaçıb, Anadan çörək alıb Gəlib evvana, ovdı. Yanına su da qoydu. Yenidən edib cik-cik, Ora qondu sərçəcik. Əvvəl çörəyi yedi, Sonra da suyu içdi. Bir dəfə sağa baxdı, Bir dəfə sola baxdı. Təşəkkür etdi: "Cik-cik" Uçub getdi sərçəcik.

***

Nəticə: Z.Ustacın uşaq şeirləri haqda son olaraq bu qənaətə gəlmək olar ki, nədən, yaxud kimdən yazmasından asılı olmayaraq təqdim etdikləri yeni görünür, diqqətə çatdırılanlar təbiidir, səmimidir, üroyəyatımlıdır, obrazlar ələ xarakterizə olunur ki, onlar haqqında deyilənlərin həqiqət olduğuna şəkk-şübhən qalmır. Bunun bir səbəbi oğur yazıcının intellektidən irəli gəlsə, digər səbəbi müəllifin ixtisas, peşə yönümü ilə izah oluna bilər. Axı Zaur Ustac müəllimdir, uşaq dünyasına hamdan çox bələdliyi yetən bir ixtisas sahibi.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Əlimirzəyev Xəlil. Ədəbiyyatşünaslığın elmi-nəzəri əsasları. Bakı- "Elm və təhsil" 2011, 416 səh.
2. Hacıyev Abbas. Ədəbiyyatşünaslığın əsasları. Bakı-2009, 370 səh.
3. İbrahimov Mirzə. Ədəbi qeydlər. Bakı-Azərbaycan Dövlət nəşriyyatı-1970, 300 səh.
4. Ustac Zaur. Gülüzənin şeirləri. Bakı-2021, 114 səh.